

Definice nežádoucích událostí – NU MEDIKACE / i.v. ROZTOKY

Jedná se o událost spojenou s podáváním léku/léčivého přípravku. Dle informací SÚKL v příručce autora Cikrta, jsou všechna léčiva (léčivé látky a léčivé přípravky) potenciálními léky, kterými se stávají v okamžiku, kdy jsou správným způsobem podány pacientovi. Incidenty v souvislosti s podáváním léků zahrnují například předepsání nesprávného léku nebo nesprávné dávky, podávání nevhodné síly přípravku ať již nesprávnou preskripcí či nesprávnou přípravou (naředěním) a podání léku v nesprávnou dobu. Lékové/medikační chyby mohou nastat v kterémkoliv stupni medikačního procesu, od předepsání lékařem po podání léků pacientovi sestrou, a kdekoli v rámci zdravotnického systému a procesu poskytování péče. Zahrnují nepříznivé, neočekávané reakce na lék, ale i medikační chyby zdravotníků. Zdroje chyb v medikaci jsou multifaktoriální a multidisciplinární. K chybám může docházet z důvodu nedostatku znalostí, nestandardního výkonu, duševního pochybení, ale i díky vadě nebo selhání přístrojů a především systému. Chyb se dopouští zkušení i nezkušení pracovníci na všech úrovních – lékárníci, lékaři, všeobecné sestry, studenti, administrativní personál, technici, ale i farmaceutičtí výrobci (CHMP, 2013).

Epidemiologie – NU MEDIKACE / i.v. ROZTOKY

Medikační proces, ačkoli je relativně jednoduchý, je však zároveň obecně považován za nejrizikovější proces v nemocnicích. Je to proto, že tradiční, po mnoho let nezměněný proces, dává velký prostor pro řadu systémových a lidským činitelem způsobených chyb. Problematika medikačního pochybení je umocněna potřebou předepisovat stále větší množství léků v důsledku stárnoucí populace a prodlužování věku v nemoci a zaváděním stále nových léků na trh, což se nejvíce odráží v primární péči (WHO, 2016). Odhaduje se, že v některých zemích je přibližně 6–7 % hospitalizací spojených s medikačním pochybením. V Anglii se ročně vyskytne 237 396 371 medikačních pochybení, přičemž se jedná o součet chyb vyskytujících se ve všech fázích užívání léků (EEPRU, 2018). Problémy jsou také identifikovány na rozhraní primární a sekundární péče. Ambulantní medikace byly zaznamenány až se 77 % chybovostí a nesrovnalostmi oproti medikaci zavedené při propuštění z hospitalizace, přičemž chybovost byla zaznamenána u 43–60 % indikujících položek. Pravděpodobnost chybovosti se zvyšuje u starších pacientů, kdy jedním z vícečetných rizikových faktorů je polyfarmacie (WHO, 2016). S největším rizikem chyb jsou však spojeny intravenózní aplikace medikamentů. V roce 2017 vyhlásil institut ECRI chyby u intravenózní léčby hrozbou číslo jedna v rámci bezpečnosti pacientů v USA. Dle NHS přispěly medikační pochybení během jednoho roku k 12 000 úmrtí a zvýšily výdaje na zdravotní péči o 0,75 - 1,5 miliardy GBP (Sutherland et al., 2020). Přehled počtu nahlášených nežádoucích událostí Medikace / i.v. roztoky za jednotlivá období zobrazuje Tab. 1. Podrobné informace jsou dostupné na webovém portálu SHNU (Pokorná a kol., cit. 2022).

Tab. 1 Výskyt NU Medikace/ i.v. roztoky v ČR za jednotlivá období (Pokorná a kol., cit. 2022)

Období	Absolutní počet NU	Počet NU na 1000 pacientů	Celkový počet hospitalizovaných pac.	Počet PZS, kteří NU sledují (z celkového počtu PZS)
2018	974	0,79	2 706 998	264 (408)
2019	844	1,04	2 856 355	243 (430)
2020	777	4,70	2 320 850	248 (435)
2021	635	0,64	2 364 538	234 (429)

Kontrolní list (check list)

Doporučený postup – preventivní opatření před vznikem NU	Realizován ano/ne
<i>Identifikovat pacienta pomocí identifikačního náramku (jiné identifikační pomůcky běžné na daném pracovišti) a dotazu na jméno, příjmení a datum narození.</i>	
<i>Edukovat pacienta o účincích podávaných léků, o možném výskytu vedlejších účinků a o postupu s vnesenými léky.</i>	
<i>Seznámit pacienta s časovým harmonogramem podávání léků a způsobem jejich podání.</i>	
<i>Před podáním léku vždy zhodnotit zdravotní stav pacienta.</i>	
<i>Zkontrolovat u každého předepsaného léku – dávku, čas, datum, formu, způsob podání a podpis lékaře se jmenovkou.</i>	
<i>Léky připravit těsně před podáním a podávat je konkrétnímu pacientovi přímo u lůžka z originální preskripce.</i>	
<i>Vybrat lék, zkontrolovat název na obalu i blistru/ampuli a v dokumentaci, zkontrolovat expiraci léku a zda se s otevřením nemění (změnu vyznačte na obalu). Věnovat pozornost podezření na změnu jakosti LP.</i>	
<i>Číst velmi pečlivě název léku, sílu uvedenou v ordinaci lékaře a porovnat s názvem na originálním balení léku.</i>	
<i>Kontrolovat nejméně 3 x název a sílu léku, aby nedošlo k jeho záměně.</i>	
<i>Podání zaznamenat do zdravotnické dokumentace dle stanoveného harmonogramu podávání a stvrdit jej svým podpisem.</i>	
<i>Důvod nepodání ordinace včetně případného odmítnutí zaznamenat do zdravotnické dokumentace včetně uvedení důvodu (např. neschopnost polknout tabletu, odmítnutí). O nesplnění ordinace informovat ošetřujícího lékaře.</i>	
<i>Sledovat reakci na podaný lék/medikaci. Druh projevů, které odrážejí účinek dané medikace (nebo její neúčinnost), jako jsou nežádoucí vedlejší účinky léků, hlásit lékaři a provést o nich záznam do dokumentace.</i>	
<i>Skladovat léky dle pokynů výrobce, kontrolovat skladovací podmínky (teplota, světlo, vlhkost, apod...) a zaznamenávat je.</i>	
<i>Kontrolovat stav léků při jejich přebírání z lékárny/od výrobce (podmínky transportu, stav balení). Případné nedostatky včas hlásit.</i>	
<i>S neregistrovanými léky, léky určené pro klinická hodnocení, riziková léčiva, návykové látky, jakož i léky poškozené, s prošlou dobou expirace zacházet v souladu s vnitřní řídicí dokumentací ZZ.</i>	
<i>Léky poškozené, s prošlou dobou expirace a zbytky léků (půlky) likvidovat v souladu se schváleným Provozním řádem pracoviště, v souladu s vnitřní řídicí dokumentací ZZ.</i>	
Doporučený postup – po vzniku NU	Realizován ano/ne
<i>V případě vzniku NU zajistit vyšetření/ošetření pacienta lékařem.</i>	
<i>NU a její okolnosti včetně postupu vyšetření/ošetření zaznamenat do zdravotní dokumentace pacienta.</i>	
<i>Vyhodnotit reakci na podanou medikaci např.: zarudnutí kůže, otok obličeje aj., reakce dokumentovat.</i>	
<i>V případě jakékoliv chyby v procesu podání medikace neprodleně informovat ošetřujícího lékaře a provést zápis do dokumentace pacienta, případně dle směrnice PZS provést zápis NU do systému hlášení.</i>	
<i>Nežádoucí účinky léčiv nahlásí lékař pomocí příslušného formuláře na SÚKL.</i>	